

Taristuministri määruse
„Jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamiseks toetuse andmise tingimused ja kord
perioodil 2021–2027“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi ka *ühendmäärus*) § 41 lõikega 1.

Jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamise toetust on varem antud ELi perioodi 2014–2020 vahenditest keskkonnaministri 22.02.2018 määruse nr 8 „Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus“ tegevuste „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ ning „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ jaoks avatud taotlemise korral“ kaudu.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna ringmajanduse ja finantseerimise valdkonna juht Toomas Luhse (e-post toomas.luhse@kliimaministeerium.ee, tel 605 4315) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk. Keeletoimetuse tagi Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 24 paragrahvist, mis on liigendatud 9 peatükki. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr
3. Nõuded taotlejale ja taotlusele
4. Toetuse taotlemine ja taotluse menetlemine
5. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine
6. Toetuse saaja õigused ja kohustused
7. Aruannete esitamine
8. Toetuse maksmise tingimused
9. Finantskorrektsioonid, vained ja jõustumine

Eelnõu 1. peatükis on kirjeldatud üldsätted.

Paragrahvi 1 lõige 1 sätestab, millist poliitikaeesmärki aitab eelnõukohane määrus saavutada. Lõike 1 kohaselt kajastatakse toetus perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetmete nimekirjas meetmes number 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ ja sekkumises nr 21.2.4.15 „Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine“.

Lõige 2 sätestab, millise programmi alusel toetust eraldatakse ning millist tulemust meede aitab saavutada. Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist Eesti riigi aastate 2024–2027 eelarvestrateegia programmi keskkonnakaitse ja -kasutuse meetme „Ringmajanduse korraldamine“ tegevuse „Jäätmemajanduse korraldamine“ tulemuste saavutamiseks.

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi peamine strateegiline alus on „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“, millega on kindlaks määratud pikaajalised arengusuunad

looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonna valdkonna seostest majandus ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskkonnale, elurikkusele ja inimesele. Programm arvestab nii keskkonnastrateegias, keskkonnavaldkonda puudutavates poliitika põhialustes kui ka muudes keskkonnateemalistes arengukavades kavandatud eesmärgi.

Programmi tegevused panustavad arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine. Strateegilised alused, millele programm tugineb, on ümberkujundamisel. Programmi elluviimine toetab ka ülemaailmsete kestliku arengu 2030. aastaks seatud eesmärkide (SDG) ja „Kestliku arengu tegevuskava 2030“ täitmisel.

Eelnõukohase määruse valdkondlikud arengusuunad tulenevad riigi jäätmekavast 2023–2028. Kinnitatud riigi jäätmekavas 2023–2028 on määratud üldised suunad, kuhu järgnevatel aastatel jäätmemajanduses on vaja liikuda. Jäätmekava alusel suunatakse ka erinevaid toetusi ringmajanduse edendamiseks. Uues jäätmekavas pööratakse tähelepanu sellele, kui palju ja kuidas tarbitakse ning keskendutakse teadlikumale tootmisele ja tarbimisele, et tervikuna vähendada jäätmete teket ning soodustada korduskasutust. Jäätmevaldkonnas tuleb tagada jäätmete efektiivne liigiti kogumine ja ohutu ringlussevõtt ning vähendada jäätmekäitluse mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Lõige 3 täpsustab, et toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja meetodid vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ §-le 7.

Seirekomisjoni poolt 31.05.2022 kinnitatud (muudetud 12.04.2023 ja 16.05.2024) „Läbivad valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele“ punkti 3 kohaselt vastavaks tunnistatud projekte hinnatakse viie kriteeriumiga. Need on järgmised:

1. projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele;
2. projekti põhjendatus;
3. projekti kuluefektiivsus;
4. toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia;
5. projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega.

Nimetatud nõude täitmisega seotud detailne info tuuakse välja määruse § 14 lõikes 3.

Kliimaministeeriumi moodustamisega ei planeeritud eraldi riiklikku keskkonna valdkondlikku arengukava (edaspidi *KEVAD*). Seirekomisjoni kinnitatud esimese valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku arengu sihtide seadmisel vastava valdkonna strateegiline arengudokument („Riigi jäätmekava 2023–2028“) ning toetuse panustamine „Eesti 2035“ sihti.

Pärast Kliimaministeeriumi moodustamist hakati koostama ministeeriumi terviklikku strateegilist vaadet, mille tulemusena moodustati kaks tulemusvaldkonda: 1) kliima, energeetika ja elurikkus; 2) elukeskkond, liikuvus ja merendus. Kliima, elurikkuse, kiirguse ja välisõhu teemad on kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonnas. Ringmajanduse, jäätmete, mere ja vee teemad on elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonnas. Ruumiandmed ja maa korralduse teemad liikusid Kliimaministeeriumi moodustamisel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse. Veel ei ole otsustatud, millised uued riiklikud (valdkondade ülesed) arengukavad Kliimaministeeriumi teemasid katma hakkavad ja millal uusi riiklikke arengukavasid koostama hakatakse.

Toetuste planeerimisel ja andmisel lähtutakse valdkondliku arengu tagamisel „Eesti 2035“ riigi eelarvestrateegia 2024–2027 keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi kooskõlast Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega (määruses on need sätestatud § 3

lõigetes 5 ja 6 ning seda hinnatakse määruse § 14 lõike 3 punktis 5) ja rakenduskavas seatud erieesmärgi ning poliitikaeesmärgi saavutamiseks „Riigi jäätmekavast 2023–2028“ (seda hinnatakse määruse § 14 lõike 3 punktis 1).

„Eesti 2035 arengukava koostamisse kaasati laiem avalikkus nn arvamusrännaku vormis, kus kõigil huvilistel oli võimalus üleriigilise strateegia kujundamisel kaasa rääkida. Lisaks tutvustati plaanitavaid rakenduskava kohaseid sekkumisi 2022. aasta sügisel suuremates linnades üle Eesti.

Tegevus toetab ka „**Kliimapoliitika põhialused aastani 2050**“ eesmärkide saavutamist. Selle dokumendi punkti viis kohaselt seotakse majanduskasv lahti esmase tooraine kasutamise kasvust ressursitõhusa ringmajanduse edendamise kaudu, arvestades säästva arengu eesmarke ning eelkõige säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid. Soodustatakse uudsete, sealhulgas ressursside taaskasutamisel, jagamisel ja rentimisel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu. Tegevus panustab „**Riigi eelarvestrateegia 2024–2027**“ **keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi** eesmärki „ringmajanduse korraldamine“, mille kohaselt on valdkonna kitsaskohaks jäätmete ringlusse võtmise jätkuvalt madal määr. 2022. aasta seisuga on olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist 30,3% ning 2027. aasta sihttase on 55%. 2022. aasta seisuga on ringleva materjali määr 16% ning 2027. aasta sihttase on 21%. Toetuse andmise tingimused on kooskõlas eelnimetatud strateegiatega ning on suunatud nimetatud eesmärkide saavutamisse. Toetuse andmise tingimused on kooskõlas „**Riigi jäätmekava 2023–2028**“ strateegiliste eesmärkidega, eelkõige panustatakse jäätmekava erieesmärki 3.2: ohutu materjaliringluse suurendamine. Samuti panustatakse tegevustega riiklike sihtmäärade saavutamisse. Eelkõige on riigil probleemid olmejäätmete, sh pakendijäätmete ringlussevõtu sihtmäärade täitmisega. Ohutul materjaliringlusel on oma osa ka kliimaeesmärkide saavutamisele kaasaaitamisel. Jäätmete ringlussevõtt on üks oluline komponent kasvuhoonegaaside heite vähendamisel. Eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks tuleb suurendada kohalike ressursside väärindamist, tagades samal ajal kohalike ressursside jätkusuutliku ja kliimamõjusid ning elurikkuse mõjusid arvestava kasutuse. See omakorda tõhustab loodusressursside kasutamist ja aitab vähendada jäätmete teket.

Eelnõu § 2 punktides 1–17 täpsustatakse termineid määruse tähenduses, et oleks võimalik piiritleda rahastatavad tegevused, nende prioriteetsus ning projekti panus meetme eesmärkidesse.

Punktis 1 selgitatakse, et abikõlbliku kulu aluseks olev tegevus peab olema tehtud ja kuludokument koostatud abikõlblikkuse perioodil ning olema vajalik ja mõistlik. Kulu aluseks olev tegevus peab olema kooskõlas kehtiva õigusega, eelkõige ühendmääruse ja kehtestatava määrusega.

Punkti 11 kohaselt *ringlussevõtt*, kaasa arvatud bioloogiline ringlussevõtt, on jäätmete taaskasutamistoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks. JäätSi § 15 lõige 4 sätestab, et ringlussevõtt on jäätmete taaskasutamistoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks. Jäätmete ringlussevõttu tõendavad asjakohased dokumendid, need tõendavad jäätmetest saadava toote vastavust rahvusvahelisele, Euroopa või Eesti standardile või jäätmeseaduse § 2¹ lõike 2 alusel kehtestatud määruse nõuetele või EL-i poolt kehtestatud jäätmete lakkamise määruse nõuetele või et jäätmetest toodetud asju ei ole võimalik eristada looduslikust toorainest toodetud asjast.

Punktis 8 sätestab kliimakindluse tagamise mõiste. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda ühendmääruse lisast 3.

Taristu on näiteks hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu), jäätmete käitlussüsteemid, muud materiaalsed varad. Kliimakindlus tuleb tagada selliste taristuprojektide puhul, mille alusel rajatakse uus taristu või uuendatakse või laiendatakse olemasolevat taristut. Nende projektide korral on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektid peavad suurendama energiatõhusust, et hoida kokku energiakulu ning toetada kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamist.

Punktis 16 selgitatakse, et määruse tähenduses mõeldakse Tallinna regioon all Tallinna linna, Maardu linna, Harku valad, Saue valda, Saku valda, Kiili valda, Rae valda, Jõelähtme valda, Viimsi valda. Taotluses tuuakse välja asukoht põhiliste kulude järgi.

Punktis 17 selgitatakse, et määruse tähenduses kuulub Tartu regiooni Tartu linn haldusüksusena. Taotluses tuuakse välja asukoht põhiliste kulude järgi.

Paragrahvis 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ning seatakse oodatav tulemus. Lõige 1 määratleb toetuse andmise eesmärgi, määramata täpselt toetatavat tegevust. Jäätmekäitlussuutlikkuse puudumise tõttu raisatud teised materjalid tekitavad probleemi kogu ELis. Toetuse andmise eesmärk tuleneb ka asjaolust, et Eesti majanduse tooted ja teenused on ressursimahukad (üks suuremaid ELis, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/sdg_12_20) ja sellega seotud vajadusest seetõttu ressursse kestlikumalt kasutada. Selle parandamiseks on vaja teha investeeringuid innovaatilistesse rohetehnoloogiatesse ja ressursitõhusatesse lahendustesse, mis aitab muuhulgas kaasa esmase toorme säästule ja jäätmete kui ressursi kasutamisele. Kõnealuse meetme tegevus peab soodustama selliste investeeringute tegemist ettevõtetes. Majanduses jäetakse kõrvale väärtuslikke materjale, mistõttu suureneb nõudlus ja konkurents nappide ja ammenduvate ressursside järele. Lisaks kahjustab surve loodusvaradele üha rohkem keskkonda. Seetõttu võib ressursside tõhusam kasutamine anda olulist majanduslikku ja keskkonnaval kasu. Kui loodusvarasid kasutatakse senisest tõhusamalt, vähendab see survet keskkonnale. Lisaks on ressursi tõhusamal kasutamisel oluline mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisele (on hinnatud, et toodetega on seotud 45% kogu heitest, <https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture>), et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Riigi konkurentsivõime sõltub üha enam majanduse ressursi- ja energiamahukusest ning eri sektorite võimest kasvatada ressursisäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Ettevõtete sammud materjalide ja jäätmete ringlussevõtu suurendamisel, jäätmetekke vähendamisel on olnud ebapiisavad. Käsikäes majandusarenguga suurenevad jätkuvalt energia- ja loodusressursside kasutus, jäätmetekke ja negatiivsed keskkonnamõjud. Konkurentsivõimelisuse säilimiseks ja edasiarenemiseks tuleb muutuda ressursitõhusamaks, edendada loodusressursside kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada investeeringuid tehnikasse. Arendada on vaja sellist ettevõtlust, mis võtab kasutusele teisest tooret ja looks olemasolevast toormest rohkem väärtust. Hea jäätmekäitluse korraldus võib anda suure panuse majanduskasvu ja töökohtade loomisse. Sellega säästetakse väärtuslikke ressursse, välditakse keskkonnasaastet, panustatakse kasvuhoonegaaside heite vähendamisse. „Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030“ käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimanetraalsele ringmajandusele ning panustada ELi ringmajanduse tegevuskavasse ja tööstusstrateegiasse. Toetatav tegevus aitab saavutada ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärki kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega.

Lõige 2 sätestab toetuse andmise oodatava tulemuse. Toetuse tulemusel on suurendatud jäätmete ringlussevõtu võimekust, seda nii otseselt kui ka kaudselt. Näiteks toetused jäätmete töötlemiseks ja neist toodete valmistamiseks suurendab otseselt ringlussevõtu võimekust, kuid teatud toetatavad tegevused, nagu jäätmeandmete tõhusam edastamine, mõjutavad seda

kaudselt. Andmete olemasolu aitab teha nii riigil kui ka ettevõtetel paremaid otsuseid ning leida võimalusi jäätmete ringlussevõtuks, et saavutada kavandatud tulemus.

Lõigetes 3 ja 4 on meetme nimekirja väljund- ja tulemusnäitaja. Väljundnäitaja on ringmajanduses toetatavate väikeste ja keskmiste ning suurte ettevõtjate arv (vt tabel 1).

Tabel 1. Väljundnäitaja

Perioodi 2021–2027 rakenduskava väljundnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase ja aasta	2024 vahesihhtase	2029 sihttase	Selgitav teave
Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad*	Ei kohaldu	0	10	Toetust saanud unikaalsete ettevõtete arv. Näitajasse loetakse vaid ettevõtjaid äriseadustiku tähenduses (s.o füüsilisest isikust ettevõtja, osaühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing, tulundusühistu). Saavutustase esitatakse pärast projekti tegevuste lõpetamist lõpparuandes.

* Sealhulgas peetakse eraldi arvestust väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate ning suurte ettevõtjate arvu üle.

Toetuse tulemusena aitavad § 5 lõike 1 ja 2 tegevused kaasa rakenduskava tulemusnäitaja saavutamisele. (vt tabel 2).

Tabel 2. Tulemusnäitaja

Perioodi 2021–2027 rakenduskava tulemusnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase	Aasta	2024 vahesihhtase	2029 siht- tase	Selgitav teave
Esmase toorme säät projektidega (tonni aastas)	0	2021	ei kohaldu	39 000	Toetatud projekti tulemusel tekkiva esmase toorme sääst ühe aasta kohta. Esmase toorme sääst võrdsustatakse arvestuses ringlusse suunatud jäätmete kogusega t/a. Saavutustase tõendatakse pärast projekti lõppemist järelaruandega. Saavutustaset

					raporteeritakse vähemalt 1 aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes. Arvutusmetoodika on leitav rakendusüksuse veebilehelt.
--	--	--	--	--	---

Näitajate sisu ja aruandluse tingimusi kirjeldatakse perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas.

Lõigete 5 ja 6 kohaselt arvestatakse tegevuste toetamisel, kas need on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega ja panustavad Riigikogu otsuse „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ (edaspidi *Eesti 2035*) aluspõhimõtete hoidmisesse. Toetatavates projektides arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706), artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid. Toetatavate projektide tegevused panustavad Riigikogu otsuse „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ (edaspidi *Eesti 2035*) aluspõhimõtete hoidmisesse ning sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja selle alamsihi „Eesti majandus on tugev ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning leiab uusi äri võimalusi“ eesmärkide saavutamisse.

Toetatav tegevus panustab „Eesti 2035“ pikaajalise strateegilise sihti „Eestis on tugev, uuendusmeelne ja teadmispõhine ning vastutustundlik majandus“, viies Eestis ellu ÜRO üleilmseid säästva arengu eesmarke „12.2. Saavutada 2030. aastaks loodusvarade säästev majandamine ja tõhus kasutamine“ ning „12.4. Saavutada 2020. aastaks kemikaalide ja kõikide jäätmete keskkonnaohutu käitlemine kooskõlas kokkulepitud rahvusvaheliste raamistikega kogu nende elutsükli jooksul ning vähendada oluliselt nende sattumist õhku, vette ja pinnasesse, et viia miinimumini nende negatiivne mõju inimese tervisele ja keskkonnale“. Toetatav tegevus aitab saavutada „Eesti 2035“ strateegia aluspõhimõtete hoidmist ja aitab kaasa sihi „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisele keskkonna- ja kliimaeesmärke ning regionaalarengut toetaval moel. Seda hinnatakse toetuse andmisel näitajatega „ringleva materjali määr“ ning „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“. Toetatavad tegevused aitavad saavutada ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärki kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega.

Võrdsed võimalused. Toetatavatel tegevustel (toetatakse jäätmete ringlussevõttu, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil) puudub puutumus horisontaalse põhimõttega „võrdsed võimalused“ tegevuste iseloomu tõttu. Projekti elluviimisel, sh projekti teavitustegevuses järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigusi.

Sooline võrdõiguslikkus. Toetatavatel tegevustel (toetatakse jäätmete ringlussevõttu, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil) puudub puutumus horisontaalse põhimõttega „sooline võrdõiguslikkus“ tegevuste iseloomu tõttu. Projekti elluviimisel, sh projekti teavitustegevuses järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigusi.

Ligipääsetavuse tagamine on määruse alusel kaudne. Toetatavatel tegevustel (toetatakse jäätmete ringlussevõttu, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil) on puutumus horisontaalse põhimõttega „ligipääsetavus“ juhul, kui jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, mis on mõeldud kasutamiseks laiemale avalikkusele ja kui nende väljatöötamisel rakendatakse universaalse disaini põhimõtet. Projekti elluviimisel, sh projekti teavitustegevuste käigus järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigusi ja teavitustegevuste suunamisel avalikkusele järgitakse ka ligipääsetavuse nõudeid.

Regionaalarengu toetamiseks suunatakse vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest toetusteks tootmisüksustesse väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Teemasse panustamist hinnatakse näitajaga „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“. Selle näitaja poolest on kõige halvemas seisus Hiiumaa, Põlvamaa, Valgamaa ja Võrumaa, jäädes 32 ja 35% vahele. Samas on Harjumaal see näitaja 121% ja Tartumaal 80%. Meetmeid rakendades tuleb pöörduda selle poole, et regionaalsed erinevused väheneksid. Meede tervikuna panustab sellesse näitajasse. Osa toetusest suunatakse ka Harjumaale, seetõttu märgib taotleja SFOSis näitaja panustamise asjakohastes projektides, mis asuvad väljaspool Harjumaad.

Keskkonnaministeerium avas 2017. aastal sarnase meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus“, mille tegevusi 4.3.5 „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ ning 4.3.6 „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ rahastati Euroopa Regionaalarengu Fondist „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ raames. Perioodil 2017–2020 andis Keskkonnainvesteeringute Keskus meetme raames toetust kokku 20 taotluse alusel. Kahe projekti tegevus viidi ellu Harju maakonnas, neli Pärnu maakonnas, kolm Lääne-Viru maakonnas, üks Tartu maakonnas, üks Jõgeva maakonnas, üks Rapla maakonnas, üks Põlva maakonnas ning üks Valga maakonnas. Kõik Pärnu maakonna projektid viisid ellu üksi ettevõtte. Seega on sarnase meetme puhul 55% projektidest ellu viidud väljaspool Tallinna ja Tartu regioone ning teiste maakondade puhul on taotlejad jaotunud ühtlaselt eri maakondade vahel.

Kliima ja keskkonnahoid on tagatud horisontaalsete põhimõtete rakendamisega. Tegevused panustavad jäätmemajanduse korraldusse ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisse. Projektid panustavad „Eesti 2035“ „Säästva arengu riikliku strateegia“ näitajasse „ringleva materjali määr“. See näitaja on ka valitsuse tegevusprogrammi mõõdik, see näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses. Tegevused panustavad ka „Säästva arengu riikliku strateegia“ näitajasse „ressursitootlikkus“ ning „kasvuhoonegaaside netoheide ekvivalenttonnides“. Toetatavad tegevused suurendavad jäätmete ringlussevõtu võimekust ning seega panustatakse ka eelnimetatud näitajatesse. Suurendades ringlussevõtu võimekust, suunatakse rohkem materjale ringlusse ning suureneb ka ringleva materjali määr. Tegevuste tulemusel kasutatakse suuremal määral olelusringi lõpus olevaid materjale uuesti ning ühe kilogrammi materjali kohta saadakse ka rohkem majanduslikku tulu ning seeläbi suureneb ressursitootlikkus. Teisese toorme kasutuselevõtul väheneb uute materjalide kasutus ning seeläbi ka kasvuhoonegaaside netoheide. Andmevahetuse efektiivsuse suurenemine kiirendab nii ringlussevõtu protsesse kui ka infovahetust, mis omakorda vähendab esmase toorme kasutusvajadust.

Toetatavate tegevuste määramise aluseks on eelkõige ELi jäätmedirektiivist, pakendidirektiivist ja elektroonikaromude direktiivis sätestatud jäätmete taaskasutamise ja ringlussevõtu kohustused. Direktiivide nõuded on üle võetud jäätmeseadusega ja pakendiseadusega ning eesmärgid on seatud „Riigi jäätmekavaga 2023–2028“, millesse ka kavandatud määruse alusel toetatavad tegevused panustavad. Info näitajatesse panustamise kohta kannab taotleja struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu ELi põhiõiguste harta nõuetega ja on kooskõlas põhiõiguste harta jaotisega „Võrdsus“ (artiklid 20–26).

Lõikes 7 tuuakse välja, et toetuse andmisel on projekti täiendavad spetsiifilised näitajad ringlussevõtuks ettevalmistatud jäätmete kogus (t/a), ringlusse võetud liigiti kogutud jäätmete kogus (t/a), jäätmetega seotud digilahenduste arv (tk), jäätmeandmete loomiseks soetatud seadmed (tk), projekti tulemusel välditav kasvuhooonegaaside heide, t(CO₂e)/a. Näitajaid raporteeritakse nii taotlemisel kui ka aruannetes rakendusüksuse etteantud vormil.

Paragrahvi 4 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse määruse rakendusüksus ja -asutus. Rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus ning rakendusasutus Kliimaministeerium.

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr. **Paragrahvi 5** lõikes 1 sätestatakse tegevused, mida toetatakse jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamiseks.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetatavad tegevused ja neile kehtivad erisused. Toetatavate tegevuste määramise aluseks on eelkõige ELi jäätmedirektiivist, pakendidirektiivist ja elektroonikaromude direktiivi kohased jäätmete taaskasutamise ja ringlussevõtu kohustused. Direktiivide nõuded on üle võetud jäätmeseadusega ja pakendiseadusega ning eesmärgid on seatud „Riigi jäätmekavaga 2023–2028“. Kehtestatava määruse tegevused on kooskõlas muudetava rakenduskavaga, mille Rahandusministeerium esitas 08.05.2024 Euroopa Komisjonile mitteametlikule kooskõlastusele.

Toetust antakse järgmisteks tegevusteks:

1) jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamine, kui edasine ringlussevõtt on tõendatud. Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistav tegevus on lahutamatult seotud jäätmete ringlussevõtu tegevusega, st see on vahetult ringlussevõttule eelnev jäätmete töötlus, selleks, et jäätmed saaks lõplikult ringlusse suunata. Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamine on üks osa jäätmete ringlussevõtu protsessist. Kui toetust taotletakse ringlussevõtuks ettevalmistamiseks, siis panustab ka see projekt tulemusnäitajasse „esmise toorme sääst“, kuna nimetatud tegevus on lahutamatult seotud jäätmete ringlussevõtu tegevusega, st on vahetult ringlussevõttule eelnev jäätmete töötlus, et jäätmed saaks lõplikult ringlusse suunata. Lisaks on jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamiseks võimalik toetust taotleda vaid juhul, kui ringlussevõtt on tõendatud. Selleks tuleb taotlejal esitada asjakohane kinnitus. Ringlusse võetud jäätmed asendavad esmaseid tooraineid. Ringlussevõttu ettevalmistavaid tegevusi (näiteks liigiti kogutud materjalide pesemine, purustamine jms) toetatakse juhul, kui taotluses ja selle lisades on selgitatud, kus ja millises mahus toimub jäätmematerjalide edasine töötlemine toodeteks, materjalideks või aineteks. Samuti tuleb taotlejal kinnitada, et edasine jäätmete ringlussevõtt on kooskõlas Euroopa Liidu ja riigisiseste õigusaktidega ning „Riigi jäätmekavaga aastateks 2023–2028“.

Taotlus peab sisaldama lisaks ka § 11 lg 2 p 13 kohast kokkulepet taotleja ja jäätmete ringlussevõtja vahel, kui toetuse taotleja on jäätmete ringlussevõtu ettevalmistaja. Jäätmekäitlustegevuste vastavust taotluses kirjeldatule on võimalik hiljem kontrollida ka jäätmearuannete ja majandusaasta aruannete põhjal, mille peab taotleja oma tegevusalast sõltuvalt esitama.

2) jäätmete ringlussevõtt. Toetatakse liigiti kogutud või sorteeritud jäätmete ringlussevõttu. Jäätmete ringlussevõtu tulemusena töödeldakse jäätmematerjalid üldjuhul toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil ja need tooted, materjalid või ained asendavad sel juhul looduslikke, algseid materjale ja neist toodetud tooteid. Seega panustab ringlussevõtt otseselt ressursikasutuse efektiivsuse paranemisele. Toetavate tegevuste kaudu on eesmärk suurendada ringlussevõtu võimekust Eestis. Toetatakse eelkõige liigiti kogutud jäätmete ringlussevõttu, sest liigiti kogumine on eelduseks kvaliteetsete toodete tootmiseks. Ühtlasi tagatakse liigiti kogumisel ka teisese toorme parem kvaliteet ning

ringlussevõtu kasutegur. Suurem jäätmete ringlussevõtu osakaal vähendab jäätmete kõrvaldamisel tekkivaid heiteid ja avaldab soodsat mõju keskkonnale, vähendades näiteks ka kasvuhoonegaaside heiteid. Samas asendavad ringlussevõtul saadud materjalid ja tooted neid, mis oleks toodetud looduslikest toorainetest, seega hoitakse ära vastavate toodete tootmistsükli juures kulutatav energia koos sellega kaasnevate kasvuhoonegaaside heitega ning säästetakse esmast toorainet. Lisaks ressursside säästmisele aitavad meetme tegevused kaasa ka keskkonnateadlikkuse suurenemisele. Kui suurenevad võimalused jäätmete ringlussevõtuks, suureneb ka üldsuse teadmine sellest, et jäätmed on ressurss ja neid ei tohiks lihtsalt minema visata, vaid neid saab kasutada hoopis kasulikumalt. Jäätmete ringlussevõttu peavad tõendama asjakohased dokumendid, st need tõendavad jäätmetest saadava toote vastavust rahvusvahelisele, Euroopa või Eesti standardile või jäätmeseaduse alusel kehtestatud määruse nõuetele või ELi jäätmete lakkamise määruse nõuetele või seda, et jäätmetest toodetud asju ei ole võimalik eristada looduslikust toorainest toodetud asjast;

3) jäätmeandmete loomise, haldamise, kasutamise ja riigile esitamisega seotud digilahendused. Tegemist on tarkvaralise lahendusega mitte riisvaraga. Toetatakse jäätmeandmete loomise, haldamise, kasutamise ja riigile esitamisega seotud digilahendusi, mis võimaldavad ettevõttel saata oma infosüsteemist andmeid otse riigiasutuse infosüsteemi. Toetatakse näiteks majandustarkvara arendamist või soetamist, mis võimaldab arvestuse pidamist jäätmete üle, asjakohaste ärianalüütika töölaudade loomist, kaalutarkvara majandustarkvaraga liidestamist ja muid sarnaseid arendusi, aga seda vaid juhul, kui ettevõtte tarkvaras luuakse võimekus saata andmeid otse riigiasutuse infosüsteemi. Projekti elluviimise tingimuseks on, et andmed liiguvad läbi masinliidese Keskkonnaagentuuri. Toetatav digilahendus võiks olla osa ettevõtte digitaliseerimisest ja peaks vähendama ettevõttes tehtavat tühitööd. Selle tulemusel saavad ettevõtted mugava ja automaatse aruandluse. Suureneb ka riigi võimekus jäätmevaldkonna poliitika otsuste tegemisel (andmepõhine juhtimine). Digilahenduste toetamine loob eeldused ringlussevõtu võimekuse suurendamiseks, sest kvaliteetsemate ja detailsemate andmete alusel saavad riik ja kohalikud omavalitsused –valdkonda paremini planeerida ja suunata ressursi sinna, kus näiteks ringlussevõtuga on enim probleeme.

Jäätmeandmed annavad teavet jäätmete tekkimisest, kogumisest, töötlemisest, taaskasutamisest ja kõrvaldamisest. Need andmed võivad näidata/koondada näiteks jäätmeliikide ja -koguste statistikat, kirjeldada jäätmekäitluse tehnoloogiaid ja meetodeid, jäätmekäitluskohtade asukohti, jäätmete tekitajate ja käitlejate andmeid ning jäätmekäitluse kulusid.

Jäätmeandmete kogumine ja analüüs on oluline, et jälgida jäätmekäitluse tõhusust, hinnata keskkonnamõjusid, optimeerida jäätmekäitlusprotsesse ja planeerida jäätmepoliitikat. Need andmed on olulised nii riigile ja kohalikele omavalitsustele, kes vastutavad jäätmekäitluse eest, kui ka ettevõtetele, kes tegelevad jäätmete käitlemise või taaskasutusega.

Lõige 2 sätestab, et toetust ei anta jäätmete termilise töötlemise (põletamine, sh masspõletamine, pürolüüs jms) võimaluste arendamiseks, välja arvatud juhul, kui termilise töötlemise tulemusel saadud jäätmed võetakse ringlusse. See erand on võrreldes varasemaga lubatud, sest jäätmekäitlustehnoloogiad arenevad ning nüüd on juba võimalik turutingimustes pürolüüsiga saada tooraine. Jäätmete ringlussevõtu puhul peab jäätmetest saama nõuetele vastav toore ja sellest toode, mille kasutusse minemise kohta peab taotleja esitama ringlussevõttu tõendavad dokumendid (§ 11 lg 2 p 12). Euroopa Komisjoni seisukoha järgi on plastijäätmete pürolüüs lubatud tingimusel, et saadust kasutatakse kõrgekvaliteedilise plasti tootmiseks ning protsessi käigus tekkiv kütus tuleb samas protsessis ära kasutada. Jäätmete termiline töötlemine kütuse ja gaasi saamise eesmärgil ei ole toetatav, kuid näiteks reoveesettest biosöe ja rehvidest tahma tootmine on toetatav eeldusel, et seda tooret ka reaalselt kasutatakse. Samuti ei anta toetust jäätmekütuse tootmise ja seda ettevalmistavate tegevuste arendamiseks. Jäätmekütuse tootmist ettevalmistavate tegevustena käsitatakse jäätmete sortimist, segamist, purustamist, sõelumist, kui nende tegevuste saaduseks on materjal, mida kasutatakse jäätmekütuse tootmiseks. Jäätmete põletamine on madalama eelistusega tegevus

jäätmehierarhias võrreldes jäätmete ringlussevõtuga. Seetõttu ei lähe määruse eesmärgiga kokku jäätmete energiakasutuse toetamine. Loomulikult võib ka ringlussevõttu ettevalmistaval töötlemisel tekkida fraktsioone või jääke, mida tuleb seejärel prügilasse või põletusse, sh masspõletusse suunata, kuid selliste materjalide teke võib olla vaid põhitegevusega paratamatult kaasnev. Jäätmete termilist töötlemist ja jäätmekütuse tootmist ei toetata ka seetõttu, et vastavad võimekused on Eestis olemas. Samuti konkureerivad energiakasutusele suunatud käitluslahendused juba praegu sisendi poolest osaliselt ringlussevõtuga, seega töötaks energiakasutuse toetamine ka ringlussevõtu eesmärgile vastu. Ladestamine või kõrvaldamine või energeetiline käitlus tuleb kõne alla siis, kui tekkivad jäätmed tuleb seadusest tulenevalt sel viisil käidelda (nt ohtlikke kemikaale sisaldavad jäätmed) või on tõendatud, et puuduvad muud keskkonnale ohutud võimalused jäätmeid ringlusse võtta ja sel viisil käidelda.

Punkt 5 seab piirangud, millistele tegevusvaldkondadele toetust ei anta, samuti piirangud seoses kasvuhoonegaaside heite tasuta ühikutega Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise korral (European Union Emissions Trading Scheme – EU ETS). Eestis kuuluvad kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi käitajad, kelle tegevusalad vastavad Vabariigi Valitsuse 01.12.2016 määruses nr 134 „Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi kuuluvate käitajate tegevusalade loetelu“ sätestatud nõuetele. Lisaks on sätte eesmärk on hoiduda osade valdkondade rahastamise dubleerimisest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/uri=CELEX:32021R1058>), artikli 7 lõike 1 punkti b kohaselt ei toetata ERFist ja Ühtekuuluvusfondist investeeringut selliste kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, mis tulenevad direktiivi 2003/87/EÜ I lisas loetletud tegevustest.

Lõige 3 sätestab, et Euroopa Komisjoni seisukoha järgi on plastijäätmete pürolüüs lubatud tingimusel, et saadust kasutatakse kõrge kvaliteedilise plasti tootmiseks ning protsessi käigus tekkiv kütus tuleb samas protsessis ära kasutada.

Lõike 4 järgi rakendub meetmele horisontaalse põhimõttena „ei kahjusta oluliselt“ põhimõte, mille järgi toetatavad tegevused ei kahjusta oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki. Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artikli 9 põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimisel Hendrikson & Ko. Analüüsis toodi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43, *edaspidi taksonoomiamäärus*), artikli 17 tähenduses. Selles artiklis on määratletud, mida tähendab „oluline kahju“ taksonoomiamäärusega hõlmatud kuue keskkonnanäesmärgi saavutamisele.

Lõike 6 kohaselt tuleb jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise või liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtu projekti puhul jälgida, et vett kasutatakse säästlikult ja saasteained ei satuks keskkonda. Nt selleks, et mikroplast ei satuks keskkonda, peaks hoidma vett võimalikult kaua protsessis ringluses. Tehnika võib olla ka juhtimisvõte (nt keskkonnajuhtimissüsteem), ei pea olema tehnoloogia.

Selleks, et meede vastaks „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, ei tohi toetatav tegevus kahjustada järgmisi keskkonnanäesmarke:

1) *kliimamuutuste leevendamine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet. Toetatavad tegevused ei tekita eeldatavalt kahju hinnatavale eesmärgile, neil puudub negatiivne mõju kliimamuutuste leevendamisele, pigem on mõju positiivne. Teisese toorme kasutus ja kaasnev väiksem ressursivajadus

vähendab vajadust toota uusi materjale, mille tootmisega kaasneks kasvuhoonegaaside heide. Toetuse abil võetakse kasutusel teisene toore, mille tõttu väheneb esmase toorme vajadus;

2) *kliimamuutustega kohanemine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele. Määruse tegevustel puudub otsene mõju kliimamuutustega kohanemisele. Kaudne mõju seisneb selles, et tänu väiksemale ressursivajadusele ja suuremale teisele toorme kasutusele väheneb mõju keskkonnale ja sellest tingituna ka võimalik mõju kliimamuutuste tekkele. Kliimamuutus võib mõjutada taristu investeeringuid ning seetõttu on vajalik teha kliimakindluse analüüs;

3) *vee- ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse*: tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit. Taotleja selgitab, millist parimat võimalikku tehnikat kasutatakse vee säästmiseks ning reovee käitlemiseks, kogumiseks ja töötlemiseks. Toetatakse projekte, mis ei kahjusta veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit.;

4) *ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt*: Määruse tegevustel on positiivne mõju. Tegevustega väheneb vajadus uute ressursside järele ning suureneb teisele toorme kasutus. Toetatakse ettevalmistavaid tegevusi jäätmete ringlussevõtuks ning liigiti kogutud jäätmete ringlussevõttu ja nende tegevuste vajalike seadmete soetamist. Toetatavad tegevused aitavad kaasa ringmajandusele ülemineku saavutamisele ning jäätmetekke vältimisele. Digilahenduste rakendamine toetavad ringmajandusele üleminekut. Suurem jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise osakaal vähendab jäätmete kõrvaldamisel tekkivaid heiteid ja avaldab soodsat mõju keskkonnale. Samas asendavad ringlussevõtul saadud materjalid ja tooted neid, mis oleks toodetud looduslikest toorainetest, seega hoitakse ära vastavate toodete tootmistsükli juures kulutatav energia koos sellega kaasnevate kasvuhoonegaaside heitega.

5) *saastuse vältimine ja tõrje*: määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki. Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse. Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistavate ja liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtu tegevused vähendavad saastuse teket, sest kasutusel on teisene toore ning väheneb vajadus esmase toorme järgi. Digilahenduste toetamine ei kahjusta seda keskkonnaeesmärki, sest tegevuse raames ei teki saastet pinnasesse, õhku ega vette;

6) *elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine*: tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust. Määruse raames toetatavatel tegevustel on kaudne positiivne mõju. Väheneb uue ressursi hankimise vajadus ja seega mõju keskkonnale. Jäätmete ringlussevõtu tulemusena töödeldakse jäätmematerjalid üldjuhul toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil ja need tooted, materjalid või ained asendavad sel juhul looduslike, algseid materjale ja neist toodetud tooteid.

Kõikide taotluste hindamisel lähtutakse põhimõttest, et toetatakse vaid neid projekte, kus toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Paragrahvi 6 lõiked 1–12 kirjeldavad riigiabi andmisega seonduvat ja vähese tähtsusega abi andmist. Riigiabi antakse meetmes komisjoni määruse 651/2014 (EL) (edaspidi ÜGEM) artiklite 14, 29 ja 47 alusel.

ÜGEMi artikli 14 keskne nõue on, et tegemist peab olema investeeringuga materiaalsesse või mittemateriaalsesse varasse ja investeering peab vastama alginvesteeringu mõistele ÜGEMi artikli 2 punktis 49. Alginvesteeringu liigid on tootmisvõimsuse suurendamine, toodangu mitmekesistamine, tootmise täielik ümberkorraldamine, uue ettevõtte rajamine. Üldise

grupierandi määruse artikli 14 lõike 3 kohaselt rahastatakse suurettevõtja puhul ainult uut majandustegevust tekitavat alginvesteeringut, nagu see on defineeritud üldise grupierandi määruse artiklites 50 ja 51.

ÜGEMi artikli 29 alusel saab toetada protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooni. Peamiseks tingimuseks on vastavus protsessiinnovatsiooni mõistele artikli 2 punktis 97. Suurettevõtjate toetamise korral on lisapiirangud sätestatud artikli 29 lõikes 2 ja abikõlblikud tegevused loetletud lõikes 3.

ÜGEMi artikli 47 alusel saab anda investeeringuabi ringmajandusele üleminekuks sama artikli lõike 2 punktide b kuni d järgi (arvestades kehtestatava määruse piiranguid). ÜGEMi artikli 37 lõige 3 sätestab, et jäätmetest energia tootmist ei rahastata. ÜGEMi artikli 47 lõige 4 sätestab, et abi ei tohi vabastada jäätmeid tekitavaid ettevõtjaid mis tahes kuludest ega kohustustest, mis on seotud nende jäätmete töötlemisega, mille eest ettevõtjad vastutavad liidu või riikliku õiguse alusel, sealhulgas laiendatud tootjavastutuse kavade alusel, või kuludest, mida võib pidada ettevõtja tavakuludeks. See säte tähendab muuhulgas seda, et tootjavastutusega seotud kohustuste (näiteks pakendeid ja probleemtooteid puudutavad kohustused) otseseks täitmiseks abi anda ei tohi. Seetõttu ei ole reeglina võimalik ka tootjavastutusorganisatsioonidele abi andmine. Kui rahastatakse selliseid ettevõtteid, kes pakuvad vastavate jäätmete käitlemist teenusena, peab olema tagatud, et abi ei vähendaks kaudselt teenuse tellija ehk kohustuste kandja kulusid kohustuste täitmisel. ÜGEMi artikli 47 lõige 5 sätestab, et abi ei tohi soodustada jäätmeteket ega suurendada ressursikasutust. ÜGEMi artikli 47 lõige 6 sätestab, et abi ei saa kogu liidus juba kasumlikuks juurdunud kaubandustavaks saanud investeeringud, mis on seotud tehnoloogiaga. Nimetatud nõudele vastavuse kohta peab taotleja esitama rakendusüksuse kodulehel avaldatava juhise järgi põhjendatud selgituse, tõendades kasutatava tehnoloogia erinevust Euroopa Liidus kasumlikuks juurdunud kaubandustavast. ÜGEMi artikli 47 lõike 7 kohaselt on abikõlblikud kulud täiendavad investeerimiskulud, mis määratakse kindlaks, võrreldes projekti investeeringu kogukulusid vähem keskkonnasõbraliku projekti või tegevuse kuludega, kasutades sama lõike punktides a) kuni c) toodud meetodeid. Selle informatsiooni esitab taotleja rakendusüksuse kodulehel avaldatava juhendi järgi. Lõige 10 sätestab, et abi ei tohi anda, kui investeeringud tehakse selleks, et järgida liidu normatiive, mis on juba vastu võetud ja jõustunud. Abi võib anda investeeringute tegemiseks, et järgida liidu normatiive, mis on vastu võetud, aga ei ole veel jõustunud, kui investeering tehakse ja viiakse lõpule vähemalt 18 kuud enne normatiivi jõustumist. Põhjenduse selle nõude täitmise kohta esitab taotleja rakendusüksuse kodulehel avaldatava juhendi järgi.

Paragrahvis 7 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõike 1 järgi on kulu abikõlblik, kui see on kooskõlas ühendmääruse ja kehtestatavas määruuses sätestatud tingimustega ja taotluse rahuldamise otsusega. Kulud on abikõlblikud kindlasummalise makse alusel ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt. Kui projekti kogumaksumus on kuni 200 000 eurot, käsitatakse toetust kindlasummalise maksena ning taotluse rahuldamise otsuses määratakse projekti tulemus ja toetuse summa ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt. Kindlasummalise makse korral on toetuse summa määramise aluseks taotlusekohase projekti kogumaksumus, mis on selgunud eelnõu § 11 lõike 2 punkti 8 järgi.

Lõikes 2 määratakse abikõlblikeks nende tegevuste kulud, mis on kirjeldatud eelnõu §-s 5, saavutavad tulemused, nagu kirjeldatud eelnõu §-s 3, mis jäävad §-s 9 sätestatud piirmääradesse, ning vastavad otsusele, mis tehti taotluse rahuldamisel. Samuti on välja toodud abikõlblikkuse tingimused üldise grupierandi määruse alusel antava riigiabi puhul.

Paragrahvi 7 lõike 2 punkti 11 kohaselt on abikõlblik samuti kliimakindluse analüüsi koostamise kulu. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projekti tegevustest tulenevate

kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks saavutatava kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Kliimakindluse tagamiseks tehakse kliimakindluse hindamine ning esitatakse vastav analüüs koos taotlusega. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda ühendmääruse lisast 3. Kliimakindluse tagamise hinnang taristuinvesteeringute puhul, mille kestvus on vähemalt viis aastat, esitatakse rakendusüksuse kehtestatud juhendi kohaselt. Andmekoosseisus kirjeldatakse hindamise dokumentatsiooni sisule esitatavaid minimaalseid nõudeid. Lähtuvalt toetuse andmise tingimustest kohaldatakse A- või B-osa.

Lõikes 3 määratakse, et abikõlblikud kulud on kindlasummalise makse alusel kuni 200 000-eurose kogumaksumusega projektide korral. Kogusumma arvutab rakendusüksus eelarveprojekti alusel. Selleks on taotleja esitanud hinnavõrdluse. Hinnavõrdluse tegemiseks oleks vaja võrreldavat hinnapakumust üksteisest sõltumatutelt pakkujatelt ning pakumuse lähteülesande kirjeldust koos küsitud pakumuste infoga kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil. Taotleja peab olema teinud piisavaid pingutusi võrreldavate hinnapakumuste saamiseks, millega tagada konkurentsi ärakasutamine ning optimaalne hinna ja kvaliteedi suhe. Konkurentsivõimelist hinda saab tõendada võrreldavate pakumistega. Pakumuste võtmise protsess peab olema selge ja läbipaistev, pakumuste esitamiseks tuleb anda piisavalt aega ning taotleja peab tehtud päringud dokumenteerima, et tagada kontrollijälje olemasolu (sh võimalike auditite raames). Kindlasummalise makse suuruse määrab rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuses, lähtudes taotleja koostatud ja põhjendatud projekti eelarvest.

Lõikes 4 loetletakse kulud, mis ei ole abikõlblikud ning tuuakse välja, et määruse § 9 lõikes 2 nimetatud riigiabi taotlemise korral ei või kavandatavat tegevust alustada ega sellega seotud siduvaid kohustusi võtta varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval.

Lõikes 5 sätestatakse, et kavandatavat tegevust alustada ja sellega seotud siduvaid kohustusi ei tohi võtta varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval.

Paragrahv 8 sätestab määruse raames toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi detailid.

Lõige 1 sätestab ajaraami projekti abikõlblikkusele ja lõige 2 projekti kestvuse.

Lõige 3 kirjeldab projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise võimalust ning tingimusi.

Toetuse saaja taotluse alusel ja mõjuval põhjusel võib abikõlblikkuse perioodi pikendada kuni 31.12.2029, et tagada, et projekti elluviimistähtaeg ei oleks ainus põhjus, mis takistaks oluliste projektide elluviimist ja seeläbi meetme eesmärkide saavutamist.

Paragrahv 9 seab määruse raames antava toetuse piirsumma ja osakaalu ning taotlemiseks avatavad tegevused.

Lõikes 1 selgitatakse, et ühtekuuluvusfondi toetuse taotlusvoorude eelarved ja ajakavad ning taotlusvooru raames toetatavad jäätmeliigid kinnitab taristuminister käskkirjaga. Jäätmeliikide määramisel lähtutakse nii ringlussevõtu sihtmäärade saavutamise tasemest ning riiklikest prioriteetidest kui ka turu nõudlusest.

Lõikes 2 määratakse toetuse maksimaalne ja minimaalne summa.

Tegevust toetatakse meetmest „Ringmajanduse korraldamine“.

Meede	Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	Riiklik kaas-finantseering	Oma-finantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduse korraldamine	Ringmajandus-põhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega	111 028 963,0	2 122 758	118 500 000	231 651 721

seotud kahjude vähendamise toetamine ning erialaekspertide koolitus; tööstus- ja teenindussektori, sh Veed energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine; jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine; jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine; ringlussevõtu võime suurendamine ja ohutu materjaliringluse tagamine.				
--	--	--	--	--

Rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumise number on 21.2.4.15, rahastatud tegevuste detailne jagunemine on lisatud allpool tabelina. ELi toetusest on planeeritud kasutada 14 000 000 eurot, kogumaksumus 25 661 678 eurot. Meetme nimekirjas on ringmajanduse korraldamisel Euroopa Liidu toetuse protsent 47,93.

Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine (avatud taotlemine, määrused)	ELi toetuse eelarve eurodes	Oma-finantseering eurodes	Kogumaksumus eurodes
Sekkumine: ohutu materjaliringluse auditite ja investeeringute toetamine	8 000 000	8 691 264	16 691 264
a) TAT määrus – audit	500 000	543 204	1 043 204
b) TAT määrus – investeering	7 500 000	8 148 060	15 648 060
Sekkumine: jäätmete ringlussevõtu toetamine TAT määrus-investeeringud	14 000 000	11 661 678	25 661 678

Meetme nimekirjas on ringmajanduse korraldamisel ELi toetuse protsent keskselt 47,93. ELi toetuse protsent on arvestuslikult 47,9292631352473 ning omafinantseeringu protsent on 52,0707368647527. Toetuse kasutamise soov on koondina erinev planeeritust. Kui kasutatakse väiksema toetuse protsendiga eelarvet, siis suurendatakse teises sekkumises toetuse osakaalu (kogusumma on sekkumistes paigas).

Kliimaministeeriumi struktuuritoetuste ringmajanduse korraldamise osa eelarve jaotuse vajadus on järgmine.

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	ELi toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine, ning vastavate erialaekspertide koolitus	9 000 000	63%	794 117	4 500 000	14 294 117
a) TAT käskkiri teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000
TAT käskkiri TAT teavitus/ koolitus lisaraha	2 000 000	85%	352 941	0	2 352 941
b) TAT käskkiri parandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
TAT käskkiri parandmõjud (toorme allikate taastamine) lisaraha	1 000 000	85%	176 470	0	1 176 470
c) TAT määrus avatud taotlemine	4 500 000	50%	0	4 500 000	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKEde energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine:	34 500 000	33,33%	0	69 000 000	103 500 000
a) TAT määrus - ressursiaudit	1 000 000	33,33%	0	2 000 000	3 000 000
b) TAT määrus - investering	33 500 000	33,33%	0	67 000 000	100 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus)	10 000 000	50%	0	10 000 000	20 000 000

Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine (sekkumise number on 21.2.4.14).	35 528 963	69%	975 699	15 000 000	51 504 662
a) TAT käskkiri (riigi poolt vajaliku taristu arendamine)	740 769	47,93%	804 778	0	1 545 547
b) TAT avatud taotlemine	34 788 194	70%	170 921	15 000 000	49 959 116
Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine (avatud taotlemine, määrus)	22 000 000	52%	352 942	20 000 000	42 352 942

Lõiketes 3 ja 4 tuuakse välja kindlasummalise makse sisu ning omafinantseeringu käsitlus. Lõigetes 5–11 tuuakse välja toetuste osakaalud seoses riigiabiga.

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale ja taotlusele.

Paragrahv 10 sätestab nõuded taotlejale.

Lõigetes 1–3 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale. Lõike 1 kohaselt võib toetust taotleda äriühing. Äriühing on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.

Lõikes 3 tuuakse välja, et taotlejal on kohustus teatada rakendusüksusele kõikidest muudatustest esitatud informatsioonis, mis mõjutab toetuse andmise otsust. Info, mille põhjal otsus langetatakse, peab olema võimalikult asjakohane, et vältida hilisemaid vaidlusi ja tagasinõudeid. Taotleja peab selgitama, kuidas vastab määruse nõuetele.

Paragrahvis 11 lõigetes 1 kuni 4 sätestatakse nõuded taotlusele.

Lõikes 1 nõutakse, et toetus, mida taotletakse, ei ületaks §-s 9 sätestatud piirmäärasid ning vastaks ühendmääruse § 4 lõikes 1 sätestatule.

Lõikes 2 kirjeldatakse, milliseid andmeid ja dokumente peab taotlus sisaldama. Taotluses peab olema kirjeldatud eesmärk, mida soovitakse toetuse abil saavutada, ning tegevuste kirjeldus, mida toetuse abil tehakse. Taotlusesse tuleb lisada ka taotleja kinnitused, mis näitaksid, et kõik esitatud andmed on õiged, ning lisada vajalikud dokumendid. Lõike 2 punkti 2 kohaselt tuleb esitada kinnitus, et projekt vastab põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“. Kinnitus tuleb esitada rakendusüksuse kehtestatud juhendi alusel, juhend avaldatakse taotlusvooru avamisel rakendusüksuse kodulehel. Taotlejal tuleb esitada selgitused vee säästmiseks parima võimaliku tehnika rakendamise kohta. Taotleja selgitab, millist parimat võimalikku tehnikat kasutatakse vee säästmiseks ning reovee käitlemiseks, kogumiseks ja töötlemiseks jäätmete ringmajanduseks ettevalmistamise ja liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtu projektis. Kui reovett ei suunata ühiskanalisisatsiooni, tuleb see puhastada ja suunata suublasse. Sama vett peaks kasutama protsessis võimalikult kaua. Vältida tuleb saasteainete (ka mikroplasti) sattumist keskkonda. Tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit. Sellist tegevust ei toetata, kuna see pole kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega.

Lõike 2 punkti 19 kohaselt tuleb esitada kliimakindluse tagamise hinnang taristuinvesteeringute puhul (näiteks hoone), mille kestvus on vähemalt viis aastat. Hinnang esitatakse

rakendusüksuse kehtestatud juhendi kohaselt, mis põhineb ühendmääruse lisal 3. Andmekoosseisus kirjeldatakse hindamise dokumentatsiooni sisule esitatavaid minimaalseid nõudeid. Lähtuvalt toetuse andmise tingimustest kohaldatakse A- või B-osa.

Lõikes 3 sätestatakse, et hinnapakkumised peavad olema võrreldavad ja need peavad olema saadud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja vastavas turusektoris tegutsevate ettevõtjatelt ühesuguse lähteülesande järgi tehtud hinnapäringu tulemusel.

Lõike 4 kohaselt tuleb esitada kinnitus „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele. „Ei kahjusta oluliselt“ põhimõte tähendab, et majandustegevustega ei tohi tekitada olulist kahju ühelegi keskkonnaeesmärgile. Tegemist on Euroopa Liidu roheleppes tuleneva põhimõttega. Seda põhimõtet rakendatakse, lähtudes taksonoomia määrusest¹, mille artiklis 9 on nimetatud saavutatavad keskkonnaeesmärgid. Enne kinnituse andmist tutvub taotleja „ei kahjusta oluliselt“ teabelehega, mis on lisatud taotlusmaterjalide juurde, et taotleja saaks anda informeeritud kinnituse.

Eelnõu 4. peatükis kirjeldatakse toetuse taotlemise ja menetlemise protsessi.

Paragrahvi 12 lõiked 1 kuni 11 käsitlevad taotlusvooru avamist, taotluse esitamist ja menetlemist.

Lõikes 3 sätestatakse, et 40% taotlusvooru eelarvest tuleb suunata väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone. See nõue kehtestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027 ülesande „Analüüs ja ettepanekud Rohelisem Eesti ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetuste suunamiseks väljapoole Tallinna ja Tartu regioone“ alusel. Ülesanne tuleneb Vabariigi Valitsuse üldisest eesmärgist ja valitsusliidu aluspõhimõttest nr 7.1.5 „Tugevdame Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamisel ettevõtlustoetuste regionaalse jaotamise põhimõtet“. Selleks kehtestame suuremat regionaalset tasakaalu loovad tingimused toetuste taotlemiseks ja kasutamiseks eesmärgiga suunata „Nutikam Eesti“ ja „Rohelisem Eesti“ ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetustest väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Tehniliselt lahendatakse taotlusvooru eelarve suunamine kahe samaaegse taotlusvooriga, üks taotlusvoor 40%-ga tehakse regioonidele, mis asuvad väljaspool Tallinn ja Tartut, ning 60% eelarve Tallinna ja Tartu regioonile. Sellega tagatakse, et vähemalt 40% eelarvest suunataks väljapoole Tallinna ja Tartu regiooni. Kui 40% eelarve ammendub, avatakse ka Tallinna ja Tartu regiooni eelarve väljaspool seda regiooni taotlevatele ettevõtetele.

Lõikes 4 kirjeldatakse avalikkuse teavitamist taotlusvooru avamisest.

Lõikes 6 kirjeldatakse juhtu, kui e-toetuste keskkonnas peaks esinema tõrkeid. Sel juhul rakendub taotluse esitamise tähtpäevale ühendmääruse § 5 lõige 2.

Lõikes 7 loetletakse rakendusüksuse tehtavaid toiminguid.

Lõikes 8 antakse rakendusüksusele võimalus puuduste korral küsida taotlejalt selgitusi ja lisateavet taotluses esitatud andmete kohta, et otsus taotluse kohta oleks põhjalik ja kaalutletud. Puuduste kõrvaldamiseks antakse taotlejale ühe päringu kohta mõistlik aeg, milleks on kuni kümme tööpäeva.

Lõikes 11 kirjeldatakse, millal loetakse taotlus nõuetele vastavaks.

Paragrahvi 13 lõigetes 1–4 kirjeldatakse valikukomisjoni moodustamist.

Paragrahvi 14 lõigetes 1–3 sätestatakse projektide hindamise, vastavus-, valikukriteeriumid ja -metoodika. Valikukomisjon hindab projekti kriteeriumide alusel, mis on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega. Sättes nähakse ette, et toetuse taotluses kajastatud projekt kuulub rakendusüksuse poolt rahastamisele ja toetuse taotlus

¹

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/852, 18. juuni 2020, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088, ELT L 198, 22.6.2020, lk. 13–43: eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&qid=1649931925562&from=ET.

rahuldamisele osaliselt või täielikult üksnes juhul, kui on täidetud kõik taotlejale ja taotlusele esitatud nõuded ning projekt vastab sätestatud nõuetele.

Valikukriteeriumid, millele taotluses kajastatud projekt peab vastama, enne kui rakendusüksusel on võimalik kinnitada, et projekt on rahastamiseks vajaliku lävendi ületanud, on esitatud järgmisena.

Projektid, millele taotletakse toetust § 5 lõike 1 punktide 1 ja 2 tegevuste elluviimiseks, peavad panustama esmase toorme säästu. Esmase toorme säästuna arvestatakse ringlusse suunatud jäätmete kogust. Lõike 1 punktis 1 nimetatud kriteerium loetakse täidetuks, kui projektiga suunatakse jäätmete ringlussevõttu 3 kilogrammi aastas iga toetusena saadud euro kohta. Jäätmete ringlussevõtt peab olema lisanduv võimekus, st ei toetata seadmete väljavahetamist, mis ei suurenda jäätmete ringlussevõttu. Andmed esmase toorme säästu kohta esitatakse SFOSis tonnides aastas (t/a).

Projekti rahastamise otsustamisel lähtub rakendusüksus järgmistest valikukriteeriumidest.

1. Projekt peab olema kooskõlas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ eesmärkidega ning omama mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava erieesmärgi ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele.

Toetuse andmise tingimused on kooskõlas riigi jäätmekava strateegiliste eesmärkidega, eelkõige panustatakse jäätmekava erieesmärgi 3.2 ohutu materjaliringluse suurendamine. Riigi jäätmekavas on ohutu materjaliringluse suurendamise eesmärkide kirjeldamise juures toodud välja, et jäätmeteks muutunud tooted või nende osad/materjalid on väärtuslik toore uue toote valmistamiseks. Toetatavad tegevused panustavad riiklike sihtmäärade saavutamisse. Ohutul materjaliringlusel on mh oma roll ka kliimaeesmärkide saavutamisele kaasaaitamisel. Jäätmete ringlussevõtt on üks olulistest komponentidest kasvuhoonegaaside heite vähendamisel. Eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks tuleb suurendada kohalike ressursside väärindamist, tagades samal ajal kohalike ressursside jätkusuutliku ja kliimamõjusid ning elurikkuse mõjusid arvestava kasutuse. See omakorda tõhustab loodusressursside kasutamist ja aitab vähendada jäätmete teket.

Valikukriteerium loetakse täidetuks, kui taotluse ja selle lisadokumentide alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruuses nimetatud toetuse andmise eesmärgi, milleks on suurendada jäätmete ringlussevõtu võimekust. Toetatavate tegevuste väljatöötamisel on eelnimetatud kriteeriume arvestatud. Toetuse taotleja kinnitab projekti kooskõla riigi jäätmekava eesmärkidega ning mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärgi saavutamisele.

2. Projekti põhjendatus. Projekt on põhjendatud juhul, kui toetuse taotluses kajastatud tegevused vastavad toetuse määruuse §-s 5 nimetatud toetatavatele tegevustele. Kriteeriumi raames hinnatakse, kas:

1) projekti eesmärgipüstitus on põhjendatud – on olemas probleem, kitsaskoht või kasutamata arenguvõimalus;

2) projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. See tähendab, et projekti tegevused peavad olema teostatavad ja jätkusuutlikud ning rakendusüksusel tuleb vastavat asjaolu kontrollida. Kriteeriumi kontrollimisel lähtutakse muuhulgas taotleja TAT § 10 lõike 2 punkti 11 alusel koostatud äriplaanist. Selle alusel tuvastatakse, et projekti organisatsiooniline ülesehitus, taotleja infrastruktuur, projekti tehniline lahendus, õiguslikud eeldused, sisendjäätmeevoogude tagatus ja nõudlus projekti väljundi järele on piisavad, et projekti saab lugeda teostatavaks ja jätkusuutlikuks;

3) tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust ning muid võimalikke faktilisi asjaolusid (näiteks teistest õigusaktidest tulenevad kohustused, loamenetlused ning planeeringud jne).

3.. tuuakse välja vajadus analüüsida projekti kuluefektiivsust. Kriteeriumi puhul hinnatakse, kas:

1) ettenähtud tegevused/lahendused on kuluefektiivne viis planeeritud väljundite/tulemuste saavutamiseks (projekti väljundi jaoks vajalike tegevuste ja eelarve suhe peab olema põhjendatud ja kavandavad tegevused otseselt suunatud projekti väljundite saavutamiseks);

2) planeeritud eelarve on realistlik (planeeritud tegevused, hind ja elluviimise aeg on tasakaalus) ja mõistlik – on selge, milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve kokku pandud ning planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud, ning taotleja on suuteline rahastama projektile järgnevaid püsikulusid. Oluline on samuti saada info kindlasummalise makse kehtestamiseks eelarveprojekti alusel.

4. tuuakse välja vajadus analüüsida toetuse taotleja suutlikkust projekti ellu viia. Kontrollitakse, kas taotlejal on kogemus, õiguslik, organisatsioonilised või tehnilised eeldused projekti elluviimiseks kavandatud viisil, tagades kestlikkuse ja jätkusuutlikkuse (sh taristuinvesteeringute või tootlike investeeringute puhul edasised tegevus- ja hoolduskulud).

5. taotlus peab olema kooskõlas Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega. Kriteeriumiga hinnatakse, kuidas lisaks projekti vahetutele eesmärkidele võetakse arvesse ja aidatakse kaasa Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete eesmärkide saavutamisele ja panustatakse seeläbi riigi pikaajalise arengustrateegia näitajatesse, mis on sätestatud §-s 3. Taotlus panustab sellesse teemasse siis, kui taotluses toodud toetavad tegevused on lubatud määruse § 5 järgi ning on võimalik panustada § 4 lõikes 4 sätestatud näitajatesse. Rakendusüksus kontrollib taotluses märgitud sisuliste tegevuste kooskõla eespool kirjeldatuga.

Paragrahvi 15 lõigetes 1–9 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse tingimused, millal tehakse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus.

Lõikes 2 loetletakse taotluse rahuldamise otsuses olevaid toetuse saaja õigusi, kohustusi ja tingimusi. Punkti 5 kohaldatakse mh ka kindlasummaliste maksete korral, sh käsitletakse maksete suurusi ja tingimusi.

Paragrahv 16 sätestab taotluse rahuldamata jätmise täpsemad tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlus jäetakse rahuldamata ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel.

Lõikes 2 öeldakse, et taotlus jäetakse rahuldamata, kui selles soovitud toetuse suurus ületab meetme eelarve vaba jäägi või seda ei ole võimalik osaliselt rahuldada, nagu sätestatud ühendmääruse § 9 lõikes 1.

Lõikes 3 kirjeldatakse rakendusüksuse õigusi juhul, kui taotlus ei vasta ühendmääruse § 9 lõikele 1.

Lõikes 4 loetletakse andmed, mis pannakse kirja taotluse rahuldamata jätmise otsuses.

Lõikes 5 sätestatakse viis, kuidas taotluse rahuldamata otsus taotlejale edastatakse.

Paragrahv 17 sätestab täpsemad tingimused, millal taotlus rahuldatakse osaliselt või kõrvaltingimustega.

Lõike 1 kohaselt on taotluse osaline rahuldamine lubatud vaid juhul, kui saavutatakse toetuse andmise eesmärk. Vastasel juhul on risk, et toetussumma makstakse välja asjata.

Lõikes 2 tuuakse välja, mis tingimustel saab taotlust osaliselt rahuldada.

Lõikes 3 sätestatakse, et taotluse võib osaliselt rahuldada ühendmääruse § 9 lõike 1 järgi.

Lõikes 4 sätestatakse, millal saab taotluse rahuldamise otsuse teha kõrvaltingimusega. See toimub ühendmääruse § 9 lõigete 2 ja 3 järgi.

Lõikes 5 kirjeldatakse juhtu, kui toetus on otsustatud tingimuslikult rahuldada. Sellisel juhul saab taotleja toetust alles pärast seda, kui ta on täitnud rakendusüksuse poolt ette kirjutatud tingimused.

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse, millisel juhul muudetakse taotluse rahuldamise otsust ja millal tunnistatakse see kehtetuks.

Paragrahv 18 kirjeldab taotluse rahuldamise otsuse muutmise protsessi.

Lõikes 1 sätestatakse võimalused, mille alusel saab taotluse rahuldamise otsust muuta.

Lõikes 2 loetletakse juhud, millal on toetuse saaja kohustatud taotlema rakendusüksuselt taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Lõikes 3 sätestatakse, et rakendusüksusel on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, seda juhul, kui muutub oluliselt projekti oodatav tulemus. Ühendmääruse § 12 lõike 6 kohaselt on kindlasummalise makse kasutamisel lubatud muuta üksnes projekti abikõlblikkuse perioodi. Seega tuleb projekti tegevuste ja tulemuste määramisel olla väga hoolikas.

Lõikes 4 reguleeritakse tähtaeg, mille jooksul peab rakendusüksus muutmise otsuse tegema.

Paragrahvi 19 lõigetes 1 ja 2 kirjeldatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise protsessi.

Eelnõu 6. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja õiguseid ja kohustusi.

Paragrahv 20 sätestab toetuse saaja õigused ja kohustused. Toetuse saajal on õigus saada projekti elluviimiseks rakendusüksuselt nõustamist projekti koordineerima määratud projektikoordinaatorilt. Toetuse saaja kohustus on projekt taotluse alusel ellu viia, projekti tegevustega alustada kuue kuu jooksul taotluse rahuldamise otsuses kättetoimetamisest arvates ning projekti tulemust taotluses kirjeldatud viisil kasutada ja säilitada viis aastat pärast projektile lõppmakse tegemist. Viie aasta säilitamiskohustus sellisel perioodil on oluline, kuna toetuse abil tehakse suuremahuline investering, mille eesmärk on suurendada jäätmete ringlussevõtu võimekust ning see muutub kulutõhusaks pikema perioodi jooksul. Viieaastane periood annab ka kindluse, et investeringuga soetatud seadmeid ja tarkvara kasutatakse sihipäraselt piisava aja jooksul ja see toetab meetme eesmärkide saavutamist. Lisaks soodustab see soetama seadmeid, mis kestavad kauem ja toetavad seeläbi ka ringmajanduse põhimõtet. Projekti tegevustega alustamiseks loetakse näiteks hinnapakumiste võtmist, hanke väljakuulutamist, lepingute sõlmimist, hankimise või ostumenetlusega alustamist. Kindlasummalise makse korral loetakse üldjuhul tegevuse alguseks esimese kulu tekkimist. Kindlasummalise makse korral tuleb toetuse saajal esitada rakendusüksusele dokumendid tegevuse alustamise kohta.

Toetuse saajal, kes on hankija riigihangete seaduse tähenduses, tuleb riigihangete korraldamisel järgida riigihangete seadust ning eelistada keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriume.

Projekti elluviimisel peab toetuse saaja järgima asjakohaseid kohalduvaid keskkonnanalaseid õigusakte ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet. Projekt ei tohi riivata Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguseid.

Eelnõu 7. peatükis kirjeldatakse aruannete esitamist.

Paragrahvis 21 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord ja aruandes kajastatud teave. Rakendusüksus võib täpsustada aruannetes esitatavat teavet. Lõigetes 1–7 sätestatakse, mida peab toetuse saaja aruandes kajastama, millal ja kuidas selle esitada. Aruande esitamisel on oluline roll rakendusüksusel, kes täpsustab vastavalt taotlusele, kui tihti ja millal peab aruande esitada. Eeldatavalt toimub järelaruandlus aastaste tulemuste esitamise baasil esimesel ja viiendal aastal peale projekti lõppu rakendusüksuse etteantud vormi alusel.

„Eesti 2035“ näitajatesse panustamine fikseeritakse ainult kinnitamise teel, eraldi infot ei koguta.

Lõike 4 kohaselt tuleb toetuse saajal esitada tõend jäätmeandmete andmevahetuse kohta. Toetuse saaja esitab digitaalselt tembeldatud x-tee sõnumi logi, millest nähtub, et andmevahetus toimub läbi masinliidese keskkonnaotsuste infosüsteem. Keskkonnaotsuste infosüsteem on riiklik infosüsteem, mis kehtestati keskkonnaministri 29.06.2017 määruse nr 20 „Keskkonnaotsuste infosüsteemi asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“ alusel.

Eelnõu 8. peatükis kirjeldatakse toetuse maksmise ja kasutamise tingimusi.

Paragrahvis 22 sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Eelnõu 9. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemisega seotud finantskorrektsioone ja vaideid.

Paragrahv 23 sätestab, mille põhjal tehakse finantskorrektsiooni otsus ja toetus tagastatakse. See tehakse ÜSS2021_2027 §-de 28–30 ja ühendmääruse §-de 34–38 põhjal.

Paragrahv 24 kirjeldab vaide esitamise protsessi. Vaie tuleb ÜSS2021_2027 § 31 järgi esitada enne halduskohut rakendusüksusele ning see vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi kohaselt võib esitada vaide, mis on tehtud auditi aruande alusel.

4. Eelnõu vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706). Määruse koostamisel lähtutakse muuhulgas ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

5. Määruse mõju

Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist. Määruse rakendamine ei too riigieelarvesse tulusid. ELi 2021–2027 vahenditega on võimalik ellu viia tegevusi Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Määruse jõustumisega rahastatakse jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamist. Määruse koostamise hetkel teadaoleva informatsiooni põhjal hindame, et määruse eelarve vahenditega saavutatakse rakenduskavaga seatud näitajate sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

5.1. Määruse üldine mõju.

Määruses planeeritud tegevused lähtuvad „Eesti 2035“ strateegiast ning selle juurde kuuluvast tegevuskavast, mille raames on Vabariigi Valitsus kokku leppinud reformides ja muudatustes, mis on vajalikud strateegiliste sihtide saavutamiseks ja Euroopa Komisjoni poolt Eestile antud riigipõhiste soovitude elluviimiseks. Jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamine ja teise toorme kasutuse suurendamine on ringmajanduse korraldamise ning riigi konkurentsivõime ja keskkonnaga arvestamise seisukohalt määrava tähtsusega. Meetme tegevusega panustatakse ettevõtete rohepöördesse, kuna selle saavutamiseks tuleb jätkata

tootmise kasvu lahtisidumist suurenevast ressursikasutusest ning tootmise keskkonnamõju vähendamist.

5.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Vähendatakse imporditava toorme kasutust tänu tõhusamale ressursikasutusele ehk suureneb ressursisõltumatus teise toorme kasutuse suurendamise kaudu.

5.3. Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Meetmest tehtud investeeringute tulemusena väheneb esmase toorme ammutamisega kaasnev mõju elu- ja looduskeskkonnale. Meetme raames rahastatavad projektid aitavad kaasa ka kasvuhoonegaaside heidete vähenemisele, keskkonnahoiu suurenemisele, ressursside tõhusamale kasutusele ja ringmajanduse edenemisele ning laiemalt rohepöörde saavutamisele.

5.4. Mõju majandusele.

ELi vahenditega on võimalik ellu viia tegevusi Eesti toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Meetme tulemusel parandatakse ettevõtete võimalusi teha investeeringuid jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamiseks ehk teiste ressursside tõhusamaks kasutamiseks ja lisandväärtuse suurendamiseks, sh panustatakse Eesti ressursitootlikkuse ja lisandväärtuse kasvu.

5.5. Mõju regionaalarengule.

Kuna meetme tegevuse käigus saavutatakse esmase toorme sääst, on eeldatavalt kaudne positiivne mõju regionaalarengule jätkusuutlikumate ettevõtetega, kes kohalikku elu aitavad üleval hoida. Toetatava sihtgrupi põhjal võib eeldada toetuse suuremat koondumist tööstuspiirkondadesse. Võib eeldada, et piirkonnad, kus on vähem elanikke ja seega jäätmeteket, on huvi toetuste vastu väiksem. Teise toorme kasutuse suurendamine aitab kaasa Eesti majanduse kasvule. Samuti väheneb sõltuvus esmasest, sh imporditavast toorainest, väärtustatakse rohkem Eesti saadavad teisest toorainet. Regionaalse ebavõrdsuse vähendamist tagatakse sättega, mille kohaselt vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunatakse toetusteks tootmisüksustesse väljapoole Tallinna ja Tartu regioone.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostamine

Eelnõu koostatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Siseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Riigikantseleiga, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega.